

MJØDURT – HAGESTAUDER MED VARIASJONER

Av FAGUS-rådgiver Kristian Nyvoll

Når skogskjegg (*Aruncus dioicus*) nå blir ført på Norsk svarteliste 2007 over "arter vurdert til å utgjøre høy risiko for stedegent biologisk mangfold" kan slekta *Filipendula* by på alternativer.

Innen slekta *Filipendula*, er det i Norge to naturlig hjemmehørende arter. Disse er sumpmjørdurt (*Filipendula ulmaria*) og knollmjørdurt (*F. vulgaris*). Den første er vanlig over hele landet opp i snaufjellet. Den andre har en sørøstlig utbredelse kun til Levanger.

Arter av mjørdurt har tradisjoner som nytteplanter, brukt både til mat og medisin. Kjemiske analyser viser at mjørdurt inneholder salisylsyre. I prydhagene har de også lange tradisjoner. Flere av artene omtalt i denne artikkelen finner man i "Tradisjonshagen" i Tromsø Arktisk-Alpin Botanisk hage. Disse har vist seg hardføre gjennom generasjoner, og har overlevd i gamle hager med varierende skjøtelsesnivå. Samtlige av de som omtales er lettstelte og konkurransesterke, kun en er oppført med naturaliserte forekomster.

***Filipendula ulmaria* - sumpmjørdurt** finnes i Nord Norge i store forekomster på gammel kulturmark, i løvskog og langs bekker, på næringsrik jord. Under gode forhold kan den bli opp mot 1,5m. I nord kommer blomstringen om sensommeren. De kremhvite blomstene dufter. I kultur kan man finne flere kultivarer som varierer med gulgrønt bladverk 'Aurea' (fig.1), fylte blomster 'Plena' (fig.2), eller brokete blader 'Variegata'.

Fig.1 *Filipendula ulmaria* 'Aurea'

Fig.2 *Filipendula ulmaria* fo flore-plena Foto B.M.

***Filipendula angustiloba* - smalbladet mjørdurt** er en art med utbredelse i Kina og Sibir. Høyde blir opp til 1,5m i Tromsø. Arten er funnet i gamle hager i Nord-Norge. De hvite blomstene står i en noe åpen blomsterstand (fig.3). Stauden er hardfør og lettstelt.

Fig.3 *Filipendula angustiloba* Foto B.M.

***Filipendula kamtschatica* - kjempemjødurt** blir godt over 2m, også i Nord Norge. Stenglene er stive og står godt uten ekstra støtte. Blomstene er kremhvite, og blomstrer fra sensommeren utover høsten (fig.4).

Fig.4 *Filipendula kamtschatica* bak gartner M. Hajman, *Filipendula rubra* til venstre

Svakt rosa former (f. *rosea*) har også blitt funnet i gamle hager i landsdelen. Disse blir ikke like høye som de kremhvite, kun mellom 1,5–2m (fig.5)

Kjempemjødurt er en gammel hageplante i Norge. Den er registrert forvillet og naturalisert i skog noen steder fra Rogaland til Nordland, men er ikke oppført i Norsk svarteliste 2007. Det bør derfor utvises noe varsomhet med valg av plantesteder, unngå for eksempel plantinger mot frie skogsområder.

Fig.5 *Filipendula kamtschatica* fo *rosea*

***Filipendula koreana* - koreamjødurt** blir omtrent 1,5m høy i Tromsø. Arten kan i grove trekk sammenlignes med vår egen mjødurt, men blomstringsfarge og blomsterstand skiller. Hos vanlig mjødurt er blomstene hvite, og bryter mot gulgrønt. Hos koreamjødurt er blomstene hvite, men rosa knopper og røde stilker gir et

noe rosa preg. Blomsterstanden er i tillegg mer løs og luftig (fig.6). Den har den tidligste blomstringen av alle mjødurtartene i samlingen. Arten vokser seg til og gir en forholdsvis tett bestand, fri for annet ugras. Høyden til tross, stilkene er stive og planten legger seg ikke utover, dermed går den godt i samplantninger.

Fig.6 *Filipendula koreana*

***Filipendula palmata* – palmemjødurt.** Noen kultivarer av denne finnes i handel. Denne arten og *F. purpurea* har blitt forvekslet, særlig kultivarer hvor typiske artstrekk ikke er like fremtredende.

***Filipendula purpurea* - purpurmjødurt** oppgis å kunne bli ca 1m. Sterkt karminrosa kultivarer er ganske vanlige i vestlandshager. Også helt lys rosa kultivarer er funnet i gamle hager (fig.7).

Fig.7 *Filipendula purpurea* lysrosa form bak

Hos formen *purpurascens* blir ikke blomsterstilkene mer enn ca 60cm. Bladene kommer i all hovedsak

fra basis av planten og vokser i liten grad opp etter stilkene. Bladene har i tillegg vakre røde bladtegninger (fig.8). Blomsterstandene er lys rosa og skylette. Alt dette bidrar til en delikat og attraktiv plante.

Fig.8 *F.purpurea fo purpureascens*

Filipendula rubra - præriemjøddurt er ganske storvokst med høyde opp mot 2m i Tromsø. Stilker og bladnerver er rødbrune, blomstene er friskt rosa. Av alle artene jeg nevner her er dette den som blomstrer senest i sesongen, med en svak og behagelig duft (fig.9). Dette er en staselig plante velegnet både i solitær stand og i samplantninger.

Fig.9 *Filipendula rubra*

Generelt gir mjøddurt god respons på næringsrik jord, rik på humus og fuktighet, tilsvarende høystaudeboniteter i skog.

Hardførheten til disse er god opp mot sone H7. Hageselskapets sortliste er mer varsom i sine antydninger, men de fleste vil trolig klare seg godt også i fjordstrøkene i Finnmark. Sommervarmen blir avgjørende for når og hvor rik blomstringen blir. De seneste vil kunne risikere nattefrost før blomstringen begynner.

Planteavstanden kan være 30cm for *F. purpurea* f. *purpureascens*, og økes til 80cm for *F.kamtschatica*. Arter innen slekta er i varierende grad tilgjengelige fra norske planteskoler:

<http://www.stauder.net/sortiment.htm>

Foto:

Kristian Nyvoll – Fig.:1,4,5,6,8, og 9

Brynhild Mørkved (B.M.) - Fig.:2,3 og 7

Kristian Nyvoll er utdannet som cand.agric. ved NLH og arbeider som gartner ved Arktisk-Alpin Botanisk Hage i Tromsø.